

ks. prof. UAM dr hab. Jacek Hadryś
Kierownik Zakładu Teologii Systematycznej
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu

Recenzja rozprawy doktorskiej

Duchowość kapłańska według błogosławionego księdza Jana Balickiego

Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Wydział Teologiczny
Toruń 2020, s. 321.

Doktorant: **ks. mgr lic. Jakub Nagi**

Promotor: **ks. prof. dr hab. Ireneusz Werbiński**

1. Temat rozprawy

Powołanie, jakim Bóg obdarza człowieka, łączy się nie tylko z wybraniem, lecz także z wezwaniem do wykonania określonej misji. Podstawowym powołaniem jest wezwanie do istnienia, które jest wspólne dla całej ludzkości i jednocześnie indywidualne dla każdego z osobna. Każdy ochrzczony otrzymuje na chrzcie powołanie do świętości oraz powołanie do apostołstwa, czyli do troszczenia się o własne zbawienie i uświęcenie oraz do pomagania w drodze do zbawienia i uświęcenia innym. Każde powołanie chrześcijańskie jest Bożym darem realizowanym w Kościele, który skupia w sobie wszystkie powołania. Wśród różnych dróg realizacji chrześcijańskiego powołania szczególne miej-

sce zajmuje droga powołania kapłańskiego. W kapłaństwie w sposób wyjątkowy następuje połączenie powołania do osobistej świętości z posługą służącą uświęcaniu innych. Każdy kapłan ma się osobiście uświęcać poprzez troskę o zbawienie i uświęcenie tych, do których jest posłany. Jest rzeczą znamioną, iż współcześnie istnieje wielkie oczekiwanie na obecność, posługę i dawanie czytelnego świadectwa przez kapłanów. Ważne jest szukanie konkretnych przykładów kapłanów, którzy swoim życiem i nauczaniem dają odpowiedzi na pytania dotyczące realizacji powołania kapłańskiego. Na przestrzeni dziejów Kościoła, także na polskim gruncie, wskazać można wiele takich postaci. Nie ulega zatem wątpliwości, iż temat rozprawy ks. Nagiego dotyczący kapłańskiej duchowości jest nie tylko aktualny, ale także potrzebny i przydatny do zrozumienia kapłańskiego powołania, jego specyfiki oraz różnych uwarunkowań. Zajęcie się duchowością kapłańską w ujęciu błogosławionego księdza Jana Balickiego jest ze wszech miar zasadne, gdyż ów Błogosławiony nie tylko nauczał o kapłaństwie, ale także formował przyszłych kapłanów i sam żył tak, iż osiągnął świętość potwierdzoną przez wyniesienie go przez Kościół na ołtarze i postawienie jako wzór do naśladowania. Wspomniane we wstępie rozprawy (s. 9) motywy wyboru tematu, również osobiste, są przekonujące.

2. Problem i cel pracy

We wstępie do pracy Doktorant napisał: „Celem niniejszej dysertacji jest ukazanie życia, a zwłaszcza nauczania księdza Jana Balickiego, które dobitnie pokazują, że jego wkład w rozwój duchowości kapłań-

skiej jest wyraźny i znaczący. Warto w tym kontekście szukać odpowiedzi na pytanie, co składa się na duchowość kapłańską w ujęciu Błogosławionego oraz w jaki sposób jest ona aktualna również i dzisiaj, a także jak może być realizowana w życiu i posłudze prezbiterów. Autor podejmie zatem próbę ukazania tego, że nauczanie Duchownego ciągle może być źródłem inspiracji, a współcześni prezbiterzy mogą z niego czerpać do wzrostu swojego życia duchowego, a dzięki temu owocniej realizować powołanie kapłańskie” (s. 8-9). W zakończeniu natomiast stwierdził: „Celem niniejszej rozprawy było ukazanie istoty duchowości kapłańskiej na podstawie nauczania, życia i zaangażowania duszpasterskiego błogosławionego księdza Jana Balickiego” (s. 243). W kontekście tematu rozprawy powyższe stwierdzenia dotyczące jej celu i problematyki nie wydają się być precyzyjne i konkretne, jednakże struktura i treść dysertacji jednoznacznie i w pełni odpowiadają jej tematowi. Należy zatem przyjąć, iż generalnie Autor rozprawy chciał przedstawić w możliwie najszerszym zakresie duchowość kapłańską tak, jak ją ujmował teoretycznie i realizował praktycznie błogosławiony ks. Jan Balicki. Nie jest to zatem skupienie się na istocie duchowości kapłańskiej, ani też jedynie przedstawienie życia i nauczania Błogosławionego. Wskazane nieścisłości w zapisach wyniknęły, jak należy przypuszczać, z opisowego charakteru zaprezentowania celu pracy.

3. Baza źródłowa oraz metoda pracy

Bogata baza bibliograficzna została opisana we wstępie rozprawy (s. 11-13) oraz podana w bibliografii (s. 252-273). Należy podkreślić wie-

łość i obszerność tekstów źródłowych, z którymi musiał się zmierzyć Doktorant, w tym w znaczącej mierze dotąd niepublikowanych. Rzeczywiście, „przekopanie się” przez tak obfity materiał źródłowy budzi szacunek i świadczy o ogromie pracy wykonanej przez Doktoranta. Jak wiadomo, są różne możliwości uporządkowania i przedstawienia w bibliografii materiałów źródłowych, dokumentów Kościoła, opracowań, literatury przedmiotu i pozostałych tekstów, jednakże może dla bibliograficznej przejrzystości byłoby lepiej po tekstach źródłowych autorstwa Błogosławionego zamieścić od razu nauczanie Kościoła, a dopiero po nim opracowania i pozostałą literaturę – pewnie byłoby to bardziej zgodne z „wagą” poszczególnych pozycji bibliograficznych. We wstępie rozprawy Doktorant napisał: „Metoda zastosowana przez autora dysertacji polega wpieryw na analizie tekstów źródłowych autorstwa ks. Jana Balickiego, ze szczególnym zwróceniem uwagi na te, które odnoszą się do rozwoju życia wewnętrznego kapłanów. Następnie na przeprowadzeniu syntezy zebranych materiałów, które dotyczą konkretnych wskazań, będących wkładem Błogosławionego w duchowość kapłańską. W końcu na wyciągnięciu wniosków i udzieleniu odpowiedzi na pytania dotyczące aktualności i skuteczności nauczania bł. ks. Jana Balickiego w odniesieniu do duchowości kapłańskiej i życia współczesnych prezbiterów” (s. 13-14). Wydaje się, że w tym opisowym przedstawieniu zastosowanej metody wszystko zostało powiedziane czytelnie i przekonująco. Rzecz jasna można było skorzystać z innych metod badawczych stosowanych ogólnie w teologii i w teologii duchowości, jednakże ta opisana przez Autora dysertacji jest adekwatna zarówno dla zagadnienia, którego opracowania się podjął, jak i dla pełnego wykorzystania materiałów źródłowych.

4. Struktura i wartość merytoryczna rozprawy

Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym z nich Autor podjął temat podstaw duchowości kapłańskiej przedstawiając w nim rolę cnót teologalnych. W oparciu o naukę ks. Jana Balickiego cnotę wiary ukazał jako fundament życia chrześcijańskiego, cnotę nadziei jako inspirację życia duchowego, a miłość jako źródło życia kapłańskiego. W drugiej części tego rozdziału omówił cnotę pokory, która według ks. Balickiego jest warunkiem życia kapłańskiego. Rozdział drugi Doktorant poświęcił ukazaniu wzorów świętości życia kapłańskiego, na które powoływał się Błogosławiony, czyli Jezusa Chrystusa stanowiącego dla kapłanów zasadnicze odniesienie i najdoskonalszy wzór, Najświętszej Maryi Panny oraz wybranych postaci świętych i błogosławionych podawanych przez ks. Jana jako wzorce do naśladowania dla duchowieństwa. Rozdział trzeci rozprawy Autor poświęcił czynnikom kształtującym duchowość kapłańską, czyli, w odwołaniu się do ks. Balickiego, modlitwie, Eucharystii, sakramentowi pokuty i pojednania oraz potrzebie i znaczeniu praktyk ascetycznych pomagających w duchowym wzroście. W czwartym rozdziale Doktorant przedstawił mistyczny wymiar duchowości kapłańskiej koncentrując się za ks. Janem na dwunastu stopniach modlitwy mistycznej (skupieniu, milczeniu, odpoczynku, upojeniu miłości, snu mistycznym, tęsknocie i pragnieniu miłości, dotknięciu, unii mistycznej, unii pojedynczej, zachwycie, porwaniu i unii doskonałej). W ostatnim, piątym rozdziale rozprawy zajął się pasterskim wymiarem duchowości kapłań-

skiej ukazując zatroskanie księdza Jana o kapłanów, siostry zakonne i osoby świeckie. Uzupełnieniem zasadniczej treści rozprawy jest dziewięć aneksów (s. 274-314), które zawierają kalendarium najważniejszych wydarzeń z życia ks. Balickiego oraz jego fotografie, dokumenty Stolicy Apostolskiej związane z procesem beatyfikacyjnym, a także fragmenty homilii Jana Pawła II z mszy świętej beatyfikacyjnej, listy pasterskie metropolity przemyskiego oraz teksty liturgiczne związane z Błogosławionym. Na końcu pracy Autor umieścił streszczenie pracy w języku angielskim (s. 315-321).

Struktura pracy jest logiczna, kompletna, Autor w pełni wywiązał się z postawionego sobie zadania. Obszerne podsumowanie z prawidłowym podaniem tez i wniosków, do których doszedł w trakcie badań, zamieścił w zakończeniu rozprawy (s. 243-251). Struktura podsumowania pozwala stwierdzić, iż Doktorant posiadał zdolność dokonywania merytorycznie prawidłowej oceny przeprowadzanych badań, stawiania odpowiednich tez oraz wyciągania prawidłowych wniosków. Plusem jest przedstawienia w zakończeniu rozprawy w sposób konkretny dalszych perspektyw badawczych.

Na uznanie zasługuje też komunikatywny język rozprawy i bardzo dobra znajomość techniki pisania pracy naukowej. Doktorant z dużą starannością przygotował tekst rozprawy, choć nie ustrzegł się drobnych potknięć stylistycznych (np. w pierwszym zdaniu na s. 15), które są na szczęście sporadyczne i żadną miarą nie rzucają negatywnie na całościową ocenę pracy. Warto pamiętać, iż nikt dotąd nie zajął się w sposób naukowy i całościowy problematyką duchowości kapłańskiej w ujęciu błogosławionego ks. Jana Balickiego, stąd solidna praca ba-

dawcza księdza Jakuba Nagiego wnosi konkretny wkład w polską duchowość, a jednocześnie może pomóc młodym adeptom seminariów duchownych w rozeznawaniu i ocenianiu kapłańskiego życia duchowego.

5. Pytania do Autora rozprawy

Byłbym wdzięczny za udzielenie odpowiedzi na następujące pytania dotyczące rozprawy oraz zagadnień w niej poruszanych:

1. W jakim stopniu w ukazaniu duchowości kapłańskiej według błogosławionego księdza Jana Balickiego okazało się przydatne jego nauczanie, a w jakim osobiste życie i pełnienie kapłańskiej posługi?
2. Co jest podstawą życia duchowego kapłana? Na czym polega istota duchowości kapłańskiej według Błogosławionego?
3. Jakie wnioski z przeprowadzonych badań można wysnuć, w kontekście aktualnej sytuacji Kościoła i świata, w trosce o życie duchowe polskich kapłanów?

Konkluzja

Rozprawę doktorską ks. mgr. Lic. Jakuba Nagiego oceniam pozytywnie. Doktorant wykazał się znajomością podjętego zagadnienia oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Stwierdzenia tego w żaden sposób nie osłabiają przedstawione wcześniej uwagi krytyczne, które jednak warto uwzględnić w przypadku przedstawienia dysertacji do druku, co osobiście polecam.

Moim zdaniem rozprawa doktorska ks. Jakuba Nagiego w pełni odpowiada wymogom stawianym pracom doktorskim w oparciu o Ustawę z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U z 2017 r., poz. 1789) oraz Rozporządzenie z 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora. Wobec powyższego wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauki Teologiczne Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu o dopuszczenie ks. Jakuba Nagiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

ks. Jacek Halogś

Poznań, dnia 13 czerwca 2020 r.